

Bermuda-háromszög a világpolitikában

Sz. Bíró Zoltánnal, Gyarmati Istvánnal
és Nagy Gáborral beszélget Herskovits Eszter*

P. Szücs Julianna A hűséges Fapados-látogatókat és a most először nálunk vendégeskedőket szeretettel köszöntöm a szezon utolsó találkozásán. Kérdezhetitek, hogy miért ezt a témát választottam. Hát éppen azért, mert nem ilyesmikről szólt a közélet az elmúlt hetekben. Gondolom, a belpolitika túltengett. Amúgy egyébként a háború fölkhúzott a falaktól kezdve mindenhova, de nem úgy, ahogy mi képzeljük. Az alagutat két oldalról fúrták... Egyrészt az „ő háborújokkal” szemben, a túltengő belpolitikával szemben három szakértőnkre arra kértem, említsék meg nekünk azt a három problémagócot – nem mondom, hogy három háborút, mert remélhetőleg Amerikában még nem dül –, amely egyre élesedik. Amikor a szerkesztőségben feldobtam, hogy nevezzük a jelenlegi világproblémákat Bermuda-háromszögnek, a fogadtatás élénk tiltakozás volt. Mégis olyan számomra az egész, mint amikor valami elsüllyed. Mindhárom ország, amelyről szó lesz, az unió kívül van (Ukrajna ugyan nem Európán kívül), mégis a három gócpont fenyegetésének övezetében található. És a három gócpont által határolt tér: Európa. Az az Európa, amely könnyen elsüllyedhet a háromszög által kijelölt térben. Bemutatom a résztvevőket. Nagy Gábor, a *HVG* újság-

írója, Gyarmati István biztonságpolitikus, Sz. Bíró Zoltán történész. És persze állandó moderátorunk, aki nélkül nincs műsor.

Herskovits Eszter *Kezdjük Oroszországgal, mert nyilván ez az egyik legsúlyosabb probléma. Cinikusan fogalmazva Putyin ráér, mert el tudja húzni a háborút. Sz. Bíró Zoltán mondta egy korábbi interjújában, hogy utánpótlás mindig van, mert mindig lesznek olyan szegény, leszakadó régiók, ahonnan toborozni lehet katonákat, számukra ez kiugrási pont, menekülési lehetőség, mert ha ne adj’ isten elesnek, életjáradék jár a családnak. Az orosz hatalmi gépezet a szankciókat is meg tudja kerülni, vagy legalábbis nem érinti annyira, hogy ne tudja folytatni a háborút. Ez a mostani pillanatkép. Mi várható?*

Sz. Bíró Zoltán Oroszország nagy ország, ezért a pillanatképnek is nagynak kellene lennie. De próbállok udvariasnak mutatkozni és röviden összefoglalni. Az orosz belpolitika túl van azon a helyzeten, ami 2022 februárja és 2023 nyara között jellemezte. Most volt a napokban a Prigozsinnézettség évfordulója. Ez – mármint a háború első másfél éve – volt az a periódus, amikor az orosz vezetésnek szembe kellett néznie azzal, hogy nem néhány napos és nem is néhány hetes, hanem elhúzódó háborúról lesz szó. Azzal a szankciós politikával sem számol-

* A pódiumbeszélgetésre 2024. június 12-én került sor Budapesten a Benczúr utcai Szakszervezetek Házában – a szerk.

tak, amelyet a Nyugat elkezdett. Az első nagyobb, figyelmet érdemlő újdonság az volt, hogy a jegybank, az Orosz Központi Bank nemzetközi tartalékainak azt a részét – több mint 300 milliárd dollárt –, amit nyugati bankokban, nyugati bankok folyószámláin tartott, lefoglalták. Ilyen sem 2008-ban az ötnapos grúz–orosz háború idején, sem 2014-ben, a Krím annektálásakor nem történt. Ez már nem egyszerű nyomásgyakorlás, ez maga a háború fontos momentuma. Három tényező fogja a háború kimenetelét meghatározni: kitartanak-e az ukránok, erősödik-e a Nyugat támogatása, illetve történik-e lényeges változás az orosz belpolitikában. Egyes elemzők a hadikommunizmus mintájára már hadiputyinizmusról beszélnek. Oroszország mind emberi erőforrás tekintetében, mind gazdasági értelemben úgy érzékeli, hogy ezt a háborút hosszú évekig folytatni tudja, és bízik abban, hogy a Nyugat támogatása alábbhagy. A szankciók persze hatnak, merthogy 2022-ben a külkereskedelmi mérleg szaldója 300 milliárd dollár fölött volt, ami abszolút történelmi csúcs. Ezt azonban 2023-ban Moszkva nem tudta megismételni. Oroszország egyre drágábban és egyre bonyolultabban tud dolgokhoz hozzájutni. Mégis azt mondják – az állami tévében –, hogy nincs gond, mert 2023-ban az orosz GDP növekedése 3,6 százalékos volt. Hozzáteszem, a háború kitörésétől kezdve nagyon nehéz ellenőrizni az adatok hitelességét, de ezzel együtt is két tényező miatt nem kizárt, hogy ez a 3,6 százalékos növekedés teljesült. Egyrészt 2022 őszétől rendkívüli mértékben megnövekedett a hadiipari termelés. És van még egy körülmény, ami túlfűtötté

teszi az orosz gazdaságot. Mára az ország gazdasági kapcsolatait sikerült jelentős mértékben Európától Kína felé fordítani, ezért a növekvő kapcsolatok fenntartásához bővíteni kell a szállítási és közlekedési útvonalakat, illetve újakat kell kiépíteni, és ez óriási költségeket jelent. Szóval ez a két körülmény fűti az orosz gazdaságot. 2000 és 2008 között, Putyin első két elnöksége idején messze meghaladta a globális átlagot az orosz gazdaság növekedése. 2009-től viszont 2022-ig – 2012 kivételével – mindig mélyen alatta volt. A 3,6 százalékos növekedés lehet az oka annak, hogy Putyin a szentpétervári nemzetközi gazdasági fórumon – melynek nemzetközi jellege egyre kétségesebb, mert a bolíviai és a zimbabwei elnök mellett az EU országaiból egyedül a mi külügyminiszterünk ékesítette a találkozózt – bejelentette, hogy Oroszország Japánt megelőzve – vásárlóerő-paritáson számolva – a világ negyedik gazdaságává vált. Növekszik ugyan az orosz gazdaság, de a világgazdaságban elfoglalt részesedése folyamatosan csökken. Ennek ellenére megvan a gazdasági alapja annak, hogy egy-két évig folytatni lehessen a háborút. Mindeközben Kína láthatóan nem akar elmélyült és kiterjedt gazdasági kapcsolatot kiépíteni Oroszországgal. Neki tökéletesen megfelel, hogy Oroszország egyre inkább kiszolgáltatottá válik. Nagyon beszédes, hogy az elmúlt másfél évben háromszor találkozott Putyin a kínai elnökkel, és e három találkozó egyikén sem sikerült aláírni az Oroszország számára döntő jelentőségű Szibéria Ereje II. gázvezeték megépítésére vonatkozó megállapodást. Ehhez tudni kell, hogy

Európában most már csak három EU-s ország vásárol vezetéken orosz gázt: Szlovákia, Ausztria és Magyarország. Amíg 2021-ben a vásárolt mennyiség 155 milliárd köbméter volt, tavaly már csak 28 milliárd. És az a Gazprom, amelyik a globális válság előtt kapitalizált értékét tekintve a világ három legnagyobb cége közé tartozott, ma nincs az első hatszáz vállalat között, történelmi mélypontra van a kitermelés mennyisége és az exportált mennyiség tekintetében. A napokban a stockholmi döntőbíróóság a német Uniper nevű gázelosztó cégnek 13 milliárd eurót ítél meg a Gazprommal szemben, mert az utóbbi 2022 augusztusától nem szállított gázt a cégnek. A Gazprom részvényei, amelyek történelmi csúcson 15 dollár fölött voltak, most 1,3 dollárt érnek.

***Herskovits** Amerikában is élesek a belpolitikai helyzet. A háború a tengeren túl is tematizál, Ukrajna és Oroszország viszonya a lényegi szempont. Aktuális fejlemény, hogy immár amerikai fegyverekkel is lehet oroszországi célpontokra lőni. Olyan nagy változás ez az eddigiekhez képest? Jelent-e ez bármilyen változást az eddigi viszonyokhoz képest?*

Nagy Gábor Az Egyesült Államok és az egész világ kezd arra az eshetőségre felkészülni, hogy az Egyesült Államok következő elnökét megint Donald Trumpnak fogják hívni. Erre a belpolitikai helyzet alapján megvan az esélye. De most mégsem a belpolitikáról beszélek, hanem az Ukrajnával kapcsolatos politikáról.

***Herskovits** Van azért más összefüggés is.*

Nagy Mivel a közvélemény-kutatások azt mutatják, hogy Donald Trump agyonüthetetlen, és a szavazótábor meggyőzhetetlen, ezért mindenki elkezdett arra fölkeszűlni, hogy november első keddjén Donald Trump nyer. Nagyon nehéz eldönteni, hogy mi a jobb, pontosabban nehéz eldönteni, hogy mi a kevésbé rossz, hogyha Donald Trump nyer vagy nem nyer. A Heritage Foundation azt kutatja, hogyan lehet ebből az elnökségből még erősebb elnökséget csinálni. Egy elgondolás szerint még nagyobb hatalmat adnának az elnöknek. Amerikában nincs miniszterelnök, mint Franciaországban, ahol szintén prezidenciális a berendezkedés. A még nagyobb hatalmat Donald Trump úgy szeretné kihasználni, hogy ha ő lesz újra az elnök, arra utasítja az igazságügyi minisztert, aki az Egyesült Államokban egy személyben a legfőbb államügyész is, hogy mindenki ellen, aki csak él és mozog, beleértve Joe Bident is, indítson büntető eljárást. Ez várható. Donald Trump szeretne harmadszor is elnök lenni, noha ehhez már túl idős lenne, másrészt az amerikai alkotmány sem engedi meg. Mindezt szívesen átlépné, de mivel ez a második elnöksége lesz, és nem lehet több, attól tartanak, hogy keresztülviszi a tervét. Elszabadult hajóágyú volt 2017 és 2021 között is, de ezt négyzetre kell emelni ahhoz képest, ami várható, ha elnök lesz. Na most ha elképzelünk egy olyan országot, amelyben Donald Trump fékek és ellensúlyok nélkül működik, eléggé szörnyű kép rajzolódik ki. Ennél sokkal szörnyebb kép lehet, hogy ha Trump elveszti az elnökválasztást, és a hívei azt mondják, ugyanúgy elcsalták ezt is,

mint 2020-ban. Vannak, akik attól tartanak, hogy ehhez képest a Capitolium ostroma könnyed délutáni piknik volt csupán. Borítékolni lehet, hogy Trump azt fogja mondani, ha veszít, hogy elcsalták. A két scenárió közül az egyik rosszabb, mint a másik. Ami most Ukrajnával kapcsolatban történik, egy hülye angol kifejezéssel élve Trump Proofing: arra próbálják felkészíteni a világot, hogy jön Trump, és akkor mit kell csinálni. Ezért volt az, hogy nagyon nehezen, de végül elfogadták azt a katonai segélycsomagot, amelyik részben Izraelnek, de főleg Ukrajnának nyújt segítséget, meg egy kicsit Tajvannak is. Megpróbálnak Európával közösen kidolgozni egy olyan mechanizmust, amely anyagilag és fegyverekkel tudja segíteni Ukrajnát, akkor is, hogy ha az Egyesült Államok elnökét Donald Trumpnak hívják.

Herskovits És a NATO is azért ülészik...

Nagy Mindenki attól fél, hogy Trump 24 óra alatt úgy vetne véget az ukrainai konfliktusnak, hogy odadobná a négy megyét és a Krímet Putyinnak. Amúgy is szereti az ilyen erős embereket, mint Putyin meg Kim Dzsongun. A lényeg, hogy folyik a felkészülés arra, hogy mi lesz, ha Trump megint elnök lesz. Ami a fegyvereket illeti, kompromisszum született. Biden azt engedte meg az ukránoknak, mivel leginkább csak Amerika tud nekik fegyvert szállítani, hogy nem lőhetnek el azokkal a rakétákkal, teszem azt, Moszkváig, csak azokat az akciókat akadályozhatják meg Harkiv környékén, amelyek közvetlenül fenyegetik

Ukrajnát. Eddig az volt a szabály, hogy nem lőhetnek át ezekkel a rakétákkal és fegyverekkel orosz területre. Az új szabály az, hogy orosz területre addig lőhetnek, amíg megakadályozzák azt a támadást vagy csapatösszevonást, miegyebet, ami érintené Ukrajnát, főleg Harkivban és környékén.

Herskovits Akkor rátérünk Izraelre. Van egy tűzszüneti javaslat. A szakértők szerint nem lesz belőle semmi. Az az egyik kérdésem, hogy lesz-e. A Hamásznak, Izraelnek is vannak kifogásai, nem tűnik úgy, hogy közelednek az álláspontok. Ezenkívül van egy elég intenzív konfliktus a Hezbollah és Izrael között. Mi várható?

Gyarmati István Abban a nagyon kellemetlen helyzetben vagyok, hogy itt három országról beszélünk. Mindhárom országgal – Ukrajnával, Amerikával és Izraellel – szimpatizálok, mégis mindhárom országot tragikus helyzetben lévőnek látom. Kezdjük Izraellel. Azt szoktuk mondani, hogy Izraelben háború folyik, meg Oroszországban is háború folyik, de a kettő nem ugyanaz. Az orosz–ukrán háború klasszikus vesztfáliai világrendszerbeli háború, területszerző háború államok között. Ez egy 19. századi, 20. század elejei háborúság. Volt már ilyen, nagyon veszélyes, de menedzselhető. Tudjuk, hogy szoktak végződni. Vagy legyőzi az egyik a másikat, vagy születik valamilyen megállapodás. Még akkor is meg lehet állapodni, ha Putyin megbízhatatlan, mindenféle biztosítékokat be lehet építeni. Ukrajnát föl kéne venni a NATO-ba, és ez lenne az a bizto-

síték, ami Ukrajna számára elég lenne, Oroszországot visszatartaná, Ukrajnát meg lehetne győzni, hogy érdemes odaadni mondjuk két és fél tartományt, Luhanszkot, Donyecket és a Krímet ideiglenesen vagy de facto. Ez egy nagyon veszélyes megoldás, de volt már ilyen a történelemben. Ami Izraelben folyik, klaszszikus poszt-vesztfáliai háború, amelyben a főszerepet nem állami szereplők játsszák. Van egy igazi állami szereplő, Izrael, a többi nem állami, hanem terrorszervezet, nem tudjuk, hogyan kell velük bánni, már az al-Kaidával sem nagyon tudunk. A vesztfáliai rendszer felbomlóban van, olyan döbbenetes dolgokat látunk, hogy Izrael állam legfontosabb szövetségésévé az Egyesült Államok mellett Szaúd-Arábia lép elő, míg Irán lett az ellenség. De ha összehasonlítjuk Iránt meg Szaúd-Arábiát, én inkább Iránban élnék, mint Szaúd-Arábiában, és mégis Szaúd-Arábia a szövetségésünk. Ez egy olyan háború, amit nem ismerünk. Nem tudjuk, hogyan kell kezelni, mert a terrorszervezetekkel nem tudunk bánni. A Hamász nem elfoglalni, hanem megsemmisíteni akarja Izraelt, a folyó és a tenger között mindent, ami van, minden zsidót, minden izraelit, aztán majd ha jól mennek a dolgok, akkor a keresztényeket is a végén. És a választás, amit, mondjuk, a zsidóknak följánlanak, kicsit leegyszerúsítve az, hogy választhatsz, hogy agyonlőlek vagy lefejezlek. Izrael sem területszerző háborút folytat, hanem védekezik egy ilyen fenyegetés, egy ilyen háború ellen, de nem tudjuk, hogy ez valójában hogy működik. A nemzetközi jog nem működik. Az orosz-ukrán háborúban működik,

legfeljebb időnként megsértik. Ebben a háborúban nincs nemzetközi jog, mert az államokra vonatkozik, terrorszervezetekre nem. Ráadásul a nemzetközi jog elavult, ezt látjuk hosszú évek óta. Nem alkalmas arra, hogy a konfliktusokat kezelje. A Hamász mellett ott látjuk a Hezbollahot Libanonban. Az a véleményem, hogy az izraeli politikai és katonai vezetés egy része szeretne túllenni a Hezbollahon, és majd-hogynem provokálja a Hezbol-lahot, támadjatok már meg, hogy aztán szétlőhessük Libanont. Hogy mi lesz a vége, nem lehet megmondani, Teheránban fogják eldönteni, hogy mit szeretnének, de a Hezbollah sem állami szereplő, hanem terrorista szervezet. Ott vannak még a húszik, akik szintén nem állami szereplők. Mindenki mögött ott áll Irán, de Irán egyedül nem tudna semmit sem elérni. Olyan vagyok mostanában, mint Móricka, mindenről ugyanaz jut az eszembe, csak mivel már hetvenéves elmúltam, az jut eszembe, hogy Irán Oroszország nélkül nem tudta volna és nem tudná ezt a politikát folytatni. Hogy csak egy dolgot említsek, a buseri atomreaktort, ahol hasadóanyagokat állítanak elő, Oroszország akkor építette, amikor szankciók is voltak, meg atomalku is. Mégis megépült. Ehhez jön az, hogy Izraelt utolérte a végzete, számos problémával kell szembenéznie. Első problémánk a szefárd-askenázi ellentét. A szefárdok jóval ortodoxabbak, mint az askenázik. Nincs képviselőjük a kneszetben, de egyre növekszik az arányuk. Jeruzsálemben látszik, hogy ez mihez vezet. Ott vannak aztán a haszid zsidók. Ben Gurion egykor megállapodott velük, hogy nem

kell nekik katonáskodni, de akkor a haszid zsidók aránya 2-3 százalék volt. Most 20-30 százalék. Ebből adódóan előfordul az, amit Izraelről soha nem gondoltunk volna, hogy utánpótlási nehézségei vannak a hadseregnek a jelen helyzetben, tessék elképzelni! Ez hallatlan dolog, ilyen még nem volt, és nem is gondoltuk, hogy valaha előfordul. Ott vannak az izraeli belpolitikai problémák, amelyeket Netanjahu és szövetségesei, a szélsőséges pártok gerjesztenek. Ott van egy korrump miniszterelnök, aki addig van szabadlábban, amíg miniszterelnök. Ebből adódóan szeretne miniszterelnök maradni. Nem tudják kezelni a belső problémák közül az Izraelben élő milliónyi arab problémáját sem, nincsen koncepciója Izraelnek arra, hogy mi lesz az arabokkal a jövőben. Számos külső probléma is ismert. Izraelnek arra sincs koncepciója, hogy mi legyen a háborúra a megoldás. A kétállami megoldást érthető okokból elveti, nincsen rá alternatívája, nem javasol semmit. Kisfiamat szoktam említeni, aki hároméves korában egyszer azt mondta, apu, menjünk sétálni, amire azt feleltem, hogy jó, menjünk. Mire ő rávágta, hogy nem. Netanjahu is ezt csinálja. Bárki bármit javasol, azt mondja rá, hogy nem, és semmi alternatívát nem javasol. Egy olyan alternatíva is jó lenne, ami ugyanolyan irreális, mint a kétállami megoldás, de akkor lehetne valamiről beszélni. Nem feltétlenül a Hamással kellene megállapodni, de hát tudjuk, az az érv, hogy nem tárgyalunk a terroristákkal. Van az a régi vicc is, hogy mi a különbség egy terrorista és egy zsidó anya között. Hát az, hogy a terroristával lehet tárgyalni. Lehet

tárgyalni, kell is tárgyalni, én is tárgyaltam terroristával. Befogja az ember az orrát, és időnként visszalép tárgyalni velük, ami egyébként eredményre szokott vezetni. Ha példát akarok mondani, ott van az Ír Köztársasági Hadsereg. Tárgyaltunk a megoldásról, amit eleinte az IRA visszautasított, de egy idő múlva kialakult a terrorista szervezet politikai megkatonai szárnya. A politikai szárny azt mondja, hogy tárgyaljunk, hátha lehet valami megállapodást kötni, és a tárgyalásoknak az a logikája, hogy ahogy jobban belesodródik az ember, egyre jobban érdekelt abban, hogy sikerüljön. Az IRA-val is ez történt, a politikai szárny megállapodott, annak ellenére, hogy a katonai szárny nem akarta, sőt egy darabig robbantgatta a politikai szárnyat is, de a megállapodás kihúzta a talajt a terroristák lába alól, mert megszűnt a népi támogatás. A Hamásznak is van politikai szárnya, a Hezbollah-nak is. De amíg a válasz az, hogy nem, nem, nem, addig a politikai szárny széttárja a karját, nincs mit tenni. Izraelnek sürgősen változtatnia kellene a hozzáállásán. Az izraeli politika sajátossága, hogy minden politikus Netanjahu köpönyegéből bújt elő, pedig egy Netanjahu nélküli Likud simán koalícióra léphetne a mérsékelt, konzervatív, jobboldali erőikkel. Kívülről az arab pártok támogathatnák őket, tehát egy szilárd, stabil izraeli kormányt lehetne létrehozni, amelyik egyrészt ki tudna kászálódni ebből a válságból, és elkezdhetne dolgozni a jövőn. Izrael rengeteg hibát elkövetett. Az nem lehet igaz, hogy az izraeli hadsereg hat hónap alatt nem tudja megsemmisíteni a Hamász katonai szár-

nyát. Ott vannak Rafahban, és a megszállt Rafahból Hamász-rakétákat lőnek ki. Vagy ott vannak az alagutak. Teherautóval járható alagutakat nem lehet úgy építeni, hogy ne vegye észre az ember. Most már azt is látjuk, hogy nemcsak Gázába vezető alagutakat ástak, hanem Gázából Izraelbe vezető alagutakat is. A lényeg, hogy augusztus 7-én Izrael támogatása soha nem látott magasságokban volt a világban, ma meg soha nem látott mélységekben van. Kemény munka kellett hozzá, még akkor is, ha a palesztin szimpátia mindenféle okokból elterjed a világban. Divatos dolog lett palesztinpártinak lenni, bár nem nyíltan, csak úgy finoman. Az amerikai diák, aki tüntet a Yale Egyetemen, nem azért tüntet, mert antiszemita. Azért tüntet, mert békében és jólétben nőtt föl, az emberi jogok tiszteletben tartását nem érti, és nem érti meg, hogy miért gyilkolnak idézőjelben annyi civilt az izraeliek, ezt nem értik meg a nyugat-európaiak sem.

Herskovits Felvázoltuk a pillanatképeket. Ezek csapdájában él az Európai Unió. Elhangzott, hogy mindenki arra számított, rövid lesz a háború Oroszország és Ukrajna között, és erős integrációt eredményezett – kivéve Magyarország! Gábor mondta, hogy ahol lehet, Orbán Viktor keresztbe fekszik ezeknek a törekvéseknek, láttuk, hogy még a NATO-főtitkár is idejött, hogy személyesen próbálja terelgetni Orbán Viktort. Úgy tűnik az uniós választások után, hogy megmarad az erősebb integráció és kitartás, kérdés, hogy meddig tarthat ki a lendület, a lelkesedés. Erősödnek a félelmek, hogy nem tud

már annyi forrást áldozni az unió, olyan sejtés is van, hogy nem is feltétlenül akar. Nem mindig a legmodernebb fegyvereket kapják az ukránok, és nem mindig időben. Több ország egyre óvatosabb, arra törekednek, hogy úgy látszódjon, túlságosan nem avatkoznak be.

Nagy Gábor Az amerikaiak azért sem adják át a legmodernebb fegyvereket, mert belegondolnak abba, mi van, ha orosz kezekbe kerülnek. Az A1 Abrams tankokat nem szerelik fel a legmodernebb szoftvekkal és vezérlésekkel, mert azt már lehetett látni az orosz győzelem napján, hogy bemutatták azokat a Leopard és Abrams tankokat, amelyeket zsákmányoltak. Az F-16-osokkal is ez a probléma. Egyrészt valójában senkinek sincs túl sok fölösleges F-16-osa, de az F-16-ossal is és a Patriot rakétarendszerrel és mindenféle amerikai rakétákkal az a probléma, hogyha az oroszok bármilyen módon megszerzik, akkor az nemcsak harc-téri eredmény, de megvan annak a veszélye, hogy mérnöki felfejtéssel hozzájutnak amerikai csúcstechnológiai, haditechnikai tudáshoz, amit nagyon nem szeretnének az amerikaiak. Ez van az amerikai visszafogottság mögött. Kínával is folyik a verseny. Ha valaki emlékszik rá, 2001 áprilisában, amikor még nem beszélhettünk szeptember 11-ről, és a világ sokkal békésebb volt, összeütközött egy amerikai felderítőgép egy őt provokáló kínai vadászgéppel, és leszállt egy szigetre az amerikai repülőgép. A kínaiak addig nem adták vissza, amíg darabokra szét nem szedték, amíg meg nem nézték, hogy mi van benne, és hogy lehet használni. Ez a fő oka annak,

hogy az amerikaiak a legmodernebb fegyvereket miért nem adják oda. Nehogy az oroszok kezébe kerüljön a technológia.

Herskovits Időzzünk itt el. Közben fejlődik az orosz haditechnika is. Gyakran elhangzik, hogy Európára is komoly veszélyt jelent az orosz elektronikai hadviselés.

Sz. Bíró A dolog haditechnikai részéhez nem merek hozzászólni, merthogy ehhez nem értek. De azért azon érdemes elgondolkodni, hogy a Nyugat gazdasági segítségének nagyságrendje messze nem olyan mértékű, ami megroppantaná ezeket a gazdaságokat. A háború kitörése óta az ukránok háromféle módon kapnak segítséget. Egyfelől közvetlen pénzügyi segítség formájában, másfelől fegyverek és lőszeresek szállításával, harmadrészt humanitárius segítségként. Ugyan nem lebecsülendő mindaz, amit eddig kaptak, de például az Egyesült Államok mind ez ideig GDP-arányosan még fél százalékát sem adta oda a GDP-jének. Mindössze öt olyan állam van, amely – kétoldalú megállapodások keretében – bruttó hazai termékének legalább egy százalékát vagy annál nagyobb részét adta oda az ukránoknak a majdnem két és fél éve tartó háború alatt: a három balti állam, Norvégia és Dánia. További öt-hat olyan állam van még, amelyik az EU intézményein keresztül, illetve a kétoldalú megállapodással együttesen egy százalék fölötti támogatást adott. Jellemző, hogy az Egyesült Államok 1941 és 1945 között a kölcsönbérleti szerződés keretében a briteknek, a szovjeteknek, illetve

egy idő után a francia ellenállásnak az amerikai GDP négy százalékát adta oda. A jó féléves csúszással odaítélt mostani 61 milliárd dolláros segítség sem úgy néz ki, hogy egy az egyben fegyvervásárlásra ad lehetőséget az ukránok számára. Ebből kevesebb, mint 16 milliárdot erre lehet költeni, a többi az amerikai hadseregnek jut, hogy pótolja azokat a fegyvereket modernebb eszközökkel, amelyeket már átadott az ukránoknak. Egy másik része a 61 milliárdnak arra megy, hogy az amerikai hadsereg az Európába, Ukrajnába irányuló szállításokat, a szállítások védelmét fedezze, és van még egy tétel, ami viszont nagyon fontos, hogy az állam elkezdje támogatni a hadianyag-termelést, tehát az állam inspirálni kezdi, hogy a magánszektor anyagi segítséget kapva fokozza a lőszerés a fegyvergyártást. Európának is lenne feladata, merthogy védelmi téren komoly lemaradásban van. 2022-ben, a háború első évében az Európai Unió országainak együttes védelmi kiadása 240 milliárd euró volt, tehát jócskán kevesebb, mint 300 milliárd dollár. Az amerikai védelmi költségvetés 900 milliárd dollár körüli. Ez a bizonyos 240 milliárd eurós védelmi költségvetés az Európai Unió globális GDP-jének mindössze 1,5 százaléka.

Gyarmati Gyakran elhangzik, hogy nincs elég fegyver. Kérem szépen, tessék már megtippelni, hány darab F-16-os lehet szolgálatban jelenleg a világon. Mondjanak egy számot! Valaki?

(Többen a hallgatóság soraiból)
Több ezer? Háromezer?

Gyarmati Négyezer-hatszáz darab van hivatalosan szolgálatban. Ebből nem jut az ukránoknak? Egyáltalán, amikor Donald Trump nem engedett pénzt adni az amerikai költségvetésből, miért nem vett az Európai Unió amerikai fegyvereket európai uniós pénzből? Az Európai Unió majdnem 500 millió ember, a GDP-je sokszorosa Oroszországnak, fölülmúlja az Egyesült Államokét is, és mégis a negyedét költjük katonai költségvetésre, és sírunk – a német elvtársakkal az élen –, hogy hú, ez mennyire megterhelő. Szóval azt gondolom, hogy itt alapvető politikai problémák vannak, és amíg nem ég körmünkre a helyzet, addig valószínűleg nem is fogunk változtatni rajta. Csak akkor már lehet, hogy késő lesz. Még egy szó a provokációkról, amelyek mindig lehetségesek, aminek következtében kitörhet a NATO–Oroszország-konfliktus. Moldova egy részét Oroszország megszállva tartja. Ez a Dnyeszteren Túli Terület (Transznisztria) közel Odesszához. Én többször mentem Moldovából Odesszába hétvégét eltölteni, mikor ott szolgáltam. Át kell menni Transznisztrián, és pillanatok alatt ott van az ember. Tehát ha Odessza kell nekem, márpedig az nagyon kéne, akkor ott van Moldova, és ha Moldova kell, akkor ott van Odessza, és ha Odesszát elfoglalják, akkor a partot is elfoglalják, mert akkor Ukrajna olyan lesz, mint Szerbia, Oroszország meg olyan lesz, mint Horvátország egy hosszú tengerparti farokkal, és mint láttuk, ez nem egy kivételes dolog. A másik, amiről nem szoktunk sokat beszélni, bár Európának rossz tapasztalatai vannak a korridorokkal. Most is van egy Suwalki korridor, amelyik

Oroszországból Litvánián keresztül Königsbergbe, Kalinyingrádba vezet. Ez egy zárt folyosó, ahol lepecsételt vonatok haladnak át megállás nélkül. A megállapodást az oroszok nem tudják kijátszani. Amióta a Balti-tenger NATO-tenger lett, az oroszok nem tudnak a Balti-tengeren keresztül Königsbergbe semmit sem szállítani úgy, hogy ne lássák őket. A harmadik a taktikai nukleáris fegyver. Nagy jelentőségű volt régen, mikor például Kubába ilyeneket telepítettek. Ma már igazából nincs katonai jelentősége. Hogy miért volt nagy jelentőségű? Gyorsan odaért, pontos volt, kicsi volt a robbanófeje, és nagyot robbant. Manapság ha nukleáris fegyvert akarunk alkalmazni, a stratégiai nukleáris fegyverek ugyanolyan gyorsan elérik Moszkvát, mint egy taktikai nukleáris fegyver. A hagyományos fegyverek pusztító ereje simán eléri ma már a taktikai nukleáris fegyverek erejét. Joe Biden azt el is mondta, csak nem szoktuk reklámozni, hogy ha Oroszország taktikai nukleáris fegyvereket alkalmaz Ukrajnában, akkor az Egyesült Államok hagyományos fegyverekkel megsemmisíti az egész orosz haderőt, ami Ukrajnában állomásozik, ami azért sokkal több, mint egy darab nukleáris fegyver, de képesek rá az amerikaiak. Csak mindig bedőlünk putyini blöfföknek. Azt mondod, Medvegyev elvtárs, hogy taktikai nukleáris fegyvert fogtok alkalmazni? Nézzük meg! Nem fogtok. Oroszországban nem úgy van, hogy Putyin megnyomja a gombot, és indul a rakéta. Ott van még a hadügyminisztérium, a honvédelmi minisztérium, a vezérkari főnök, ilyen-olyan parancsnokok, hat-hét stáción megy át a pa-

rancs, mire odaérnek a gombhoz. És egyáltalán nem lehet biztos Putyin abban, hogy a katonák végrehajtják a parancsot. Szóval nem kéne bedőlni olyan könnyen ennek a Putyin nevű jóembernek.

*Herskovits Nem tudjuk megke-
rülni, hogy Magyarországot is elhe-
lyezzük ebben a történetben, mert ha
valaki úgy viselkedik, mint egy hisz-
tis kisgyerek, az egyértelműen Orbán
Viktor, aki minderre azt fogja mon-
dani, hogy nem, és mint említettem,
a NATO-főtítkár eljött ide, hogy pró-
báljon puhatólózni, nem fog-e Orbán
keresztbe feküdni mindenféle NATO-
terveknek. Hova vezet ez? Már annyi-
szor próbáltuk megfejtetni, de próbál-
juk meg most is.*

12

Gyarmati Mi a megállapodás lényege, ami óriási propagandagyőzelem volt? Megkaptuk, hogy érvényes a NATO-szerződés, óriási vívmány. Azt is megkaptuk, hogy nem próbálnak meg megkerülni minket a döntéshozatalban, amit már többször megtettek a NATO-n belül – helyesen. Az, hogy hoznak egy döntést, és mi megszavazzuk, de nem veszünk részt benne, ez a NATO-n kívüli akciókra természetes, a NATO-n belüli akciókra pedig ez a lehetőség fönnáll, úgy hívják, hogy 5. cikkely, abban benne van ez is. Tehát tulajdonképpen azt kaptuk meg, hogy érvényes a NATO-szerződés, viszont megígértük, hogy nem fogunk zajongani a döntéshozatalban. A döntéshozatalt óriási vita fogja megelőzni, rettenetesen nagy nézeteltérések vannak, és ne higgyük már el, hogy nem Magyarország az egyetlen, amelynek problémái vannak a NATO-ban. Nagyon nagy vita lesz a németek és

a britek között. Magyarország akkor teszi a legjobbat, ha nem szólal meg. Nem kötelességem pártunkat és kormányunkat megvédeni, Orbán mondta egykor, ne azt nézzék, amit mondok, hanem hogy mit csinálok. Tehát amit az ország csinál, az sokkal pozitívabb, mint amit mond. Volt például egy 90 ezer fős NATO-hadgyakorlat nem olyan régen Magyarországon, arról szólt, hogy mi van akkor, ha Oroszország megtámadja valamelyik NATO-országot. Ezen a Magyar Honvédség teljes erőbedobással részt vett a tervezésben, a végrehajtásban. Hogy majd ha kell, tudják, hogy mit kell csinálni. Ezzel a háborús propagandával most a választások után szépen le lehet állni.

Sz. Bíró Nehéz lejönni erről a bódító szerről. Tegnap a reptérről jöttem haza, és a kocsiban hallgattam a Kossuth rádiót. Az egy órás hírekben egyetlen mondat hangzott el, hogy tudniillik minden követelésünk teljesült, mi kívül maradunk az ukrajnai misszión, se fegyvert, se katonát nem adunk. De azt már elfelejtették hozzátenni, hogy a többség akarásával nem fogunk szembehelyezkedni, és hagyjuk a NATO többi tagállamát cselekedni. Aljas dolog ezzel a háborús propagandával operálni és azt a benyomást kelteni, hogy az agresszió áldozatává vált állam segítése illegitim, és eszkalálja a konfliktust. A II. világháború utáni nemzetközi rend alappillére az ENSZ Alapokmánya, amelynek 51. paragrafusa kimondja, hogy két esetben legitim a fegyveres erőszak alkalmazása. Egyfelől abban az esetben, amikor a Biztonsági Tanács erre felhatalmazást ad, másfelől abban az esetben, amikor egy ország fegyveres támadás, agresszió

áldozatává válik. Ebben az esetben mindaddig legitim a megtámadott ország, az agresszió áldozatává vált ország fegyveres ellenállása, amíg össze nem ül a Biztonsági Tanács, és az ügyben nem rendelkezik. De miután a Biztonsági Tanács egyik állandó tagja, Oroszország az agresszor, arra számítani, hogy ezen a fórumon megoldás születik, nyilvánvalóan dőreség. A szöveg azonban úgy folytatódik, hogy az agresszió áldozatává vált országot megilleti az egyéni és a kollektív védelem joga, ami azt jelenti, hogy legitim módon fordulhat más országokhoz segítségért. És ezek a más országok fogják eldönteni, hogy ez a segítség diplomáciai, politika, gazdasági, fegyverszállításban megvalósuló, hírszerzési vagy akár közvetlen fegyveres segítségnyújtás lesz-e. Nyilvánvaló, hogy a Nyugat azért nem teszi meg ezt az utóbbit, mert nem akar Oroszországgal közvetlen konfliktusba keveredni. Azt azonban lehet látni, hogy egyre több és egyre jelentősebb segítséget próbál nyújtani, mert beláthatatlan következményei lennének annak, ha Ukrajna vereséget szenvedne. Ugyanakkor vannak félelmei a Nyugatnak. Egyrészt fél a konfliktus eszkalálódásától, másrészt fél attól, hogy Oroszország esetleges súlyos veresége nyomán káoszba süllyed, harmadrészt pedig attól fél, hogy Moszkva oly közel kerül Pekinghez, hogy öleléséből a későbbiekben nem lehet majd kiszabadítani. Nem gondolom, hogy ezek az aggodalmak alaptalanok lennének, de némiképp eltúlozottnak érzem.

Nagy Ha arról beszélünk, hogy Orbán Viktor és Magyarország mit tesz a nemzetközi térben, sokkal

nagyobb kihívásokat látok az európai parlamenti választások után. Láthattuk, hogy az Európai Bíróság hogyan döntött. Azért az nem kevés pénz, amit Magyarországnak ki kell fizetni, pontosabban nem kapjuk meg a támogatásokból. Az EU végre rájött arra, hogy Orbán Viktort és a NER-t ott lehet megfogni, hogy nem öntjük bele a pénzt, mert ha nem öntjük bele a pénzt, akkor azt nem tudják olyan könnyen átcsatornázni a jószágigazgatóhoz és a vejhez. Tudják, hogy a zsebénél kell megfogni Orbán Viktort. Ez jelen pillanatban, én úgy gondolom, ha kompromisszumok árán is, de működik. Engedtek bizonyos tételeket, hogy Magyarország lehívjon, és nem engedtek más tételeket. A magyar gazdaság nincs jó állapotban, ingatag a gazdasági növekedés, a költségvetés, a külső egyensúly. Magyarországnak szüksége van pénzre, Magyarország olyan mennyiségű pénzt soha nem fog kapni Kínától, mint amennyit az Európai Uniótól kaphat. Ami a 7. cikkelyt illeti Magyarországgal szemben, Donald Tuskék győzelme után Lengyelországra nem lehet számítani, hogy kölcsönösen vétőzzünk, Ficóban nem lehet bízni, mert megvan a magához való esze, legyen bármilyen populista, nem akar szembemenni az Európai Unióval a saját és Szlovákia jól felfogott érdekében. Tehát a legfőbb kihívás Orbán számára, hogy még kevésbé fog jönni a pénz, máshonnan sem jön a pénz, a magyar gazdaság pedig önállóan nem képes azt a befektetési potenciált előteremteni, amiben az EU segíthetne. A másik, hogy ahogy öt éve, 2019-ben, Orbán most is abban bízott, hogy lesz egy nagy szélsőjobboldali áttörés, az élére áll,

és az Európai Unióban móresre tanítjuk azt a Néppártot, amelyiket el kellett hagynunk, móresre tanítjuk a liberálisokat, a zöldeket, a baloldalt és mindenkit, akit móresre lehet tanítani. Ez most sem következett be. Ráadásul az *Economist* címlapján a választások után három nő szerepelt, Von der Leyen, Giorgia Meloni és Marine Le Pen. Ők határozhatják meg vagy befolyásolhatják az Európai Unió sorsát. Ha szigorúan a számokat nézzük az európai parlamenti választások után, a Néppárt megerősödött, és második helyen maradtak a szocialisták, de majdnem ehhez hasonló erejűvé lett az ECR és az ID (Európai Konzervatívok és Reformerek Pártja; Identitás és Demokrácia). Orbán Viktor problémája, hogy egyetlen frakció sem kér belőle. A Kreml-barátság miatt, az Ukrajnával kapcsolatos álláspont miatt és egyáltalán azon álláspont miatt, hogy szembemegy az Európai Unióval minden lehetséges módon. Én elküldelek téged melegebb éghajlatra, de azért a pénzt add ide, kicsit leegyszerűsítve ez a magyar külpolitika az EU-val kapcsolatban. Orbán úgy tervezte, hogy a Néppártból való távozás után a szélsőjobb oldali áttörésig kibekkeli az időt, De mivel ez az áttörés, amiben alaptalanul bízott, nem történt meg, neki most föl van adva a lecke. Vele nem igazán hiszem, hogy beszélni akar különösebben akár Le Pen, akár Meloni bármiféle szövetségről mindaddig, amíg az álláspontja Ukrajnával vagy Oroszországgal kapcsolatban nem változik. Itt neki az a tét, hogy a lapokat most fogják leosztani öt évre. Ez focinyelven azt jelenti, hogy most vagy beletörődik abba, hogy a partvonalon

kívülről nézi azt, hogy a nagyok játszanak, vagy pedig szerelést kell váltania, és fölölteni azt a mezt, ami az Európai Unió számára elfogadható. És akkor beveszik játékosnak, de soha nem lesz az a csapatkapitány, ami szeretne lenni. Nem tudom elképzelni azt, hogy bejártssa magát abba a csapatba, amelyik a pályán van. Bele kell majd törődnie, hogy nem neki adnak labdát.

Gyarmati Én azt várom, hogy Le Pen erősödni fog, de nem annyira, mint az európai parlamenti választásokon, és tovább fog melonizálódni. Együttműködés lesz az ECR és az ID között, de egyesülés nem. Von der Leyen a három nagyszony közül a harmadik, megvan ugyan a többsége, de sokan a baloldalon nem akarják megszavazni, úgyhogy szüksége lesz a Tisza szavazataira. A KDNP önként kilép az EPP-ből, bemegy Magyar Péter öt képviselője. Orbán Viktornak nincs más racionálisan elképzelhető helye, mint az ECR, de Meloni Ukrajna ügyében nagyot változott, és ez nem kapott elég hangsúlyt a magyar sajtóban. Bár azt gondolom, hogy óriási jelentőségű, hogy Meloni aláírta a migrációs paktumot. Ezzel együtt Orbán Viktornak és a Fidesznek ott a helye az ECR-ben. Von der Leyent újraválasztják, de kell hozzá néhány Meloni-szavazat is.

Herskovits Várjuk a hozzászólásokat.

Farkas Zoltán Le Pen kampányát annak idején egy csehországi bankon keresztül támogatták az oroszok. Támogatta a kampányát az MKB Bank is. Mi történt azóta? Le Pen nem hálás a segítségért?

Nagy A hála nem politikai kategória.

Vásárhelyi Júlia Meloni óriási előnye, hogy nem oroszpárti. Le Pen viszont az. Ez a két szélsőjobboldali frakció és ez a két nő riválisai egymásnak, tehát már csak azért sem fognak összefogni vagy összeolvadni, mert mindegyik főnök akar lenni. Franciaországban Le Pen nagyon erős, Olaszországban továbbra is nagyon erős Meloni, mindketten úgy érzik, hogy főszerepet kell kapniuk. A harmadik Orbán Viktor, aki szintén főszerepre vár.

Nagy De ő biztos nem kap szerepet.

Komlós Attila Két rövid kérdést szeretnék feltenni, az egyik Sz. Bíró Zoltánhoz szól, a másik Gyarmati Istvánhoz. Az orosz háborúval kapcsolatban kérdezném, hogy a háború támogatottsága az orosz közvéleményben milyen erős. Különös tekintettel arra, hogy spirituálisan is támogatva van az orosz ortodox egyház által, különösen is Kirill pátriárka, minden oroszok pátriárkája személyében, aki a russzkij mir elméletet felemelte valahova az ég és föld közé. Ha ez megvan, kérdés, hogy egy háború befejezése után, amely befejezés, mondjuk, egy rövid periódus alatt megtörténhet, ez a fajta közvélemény-átítatottság hogyan fog tovább élni, mi lesz vele. Nem lehet csak úgy lekapcsolni, mint a villanyt. A másik kérdés Gyarmati nagykövet úrhoz szólna Izrael-ügyben, nevezetesen a háború egyik fontos kérdése volt, most is az, a túsok kérdése. Laikus szemmel elképzelhetetlen, hogy egy állam

megengedje magának, hogy lemond a túsokról. Különösen akkor érdekes a kérdés, hogyha egy reménybeli tüzszünet eléréséhez is elég lenne, ha a palesztinok, ha jól tudom, elengednék a túsokat. Miért nem kerül erre sor?

Sz. Bíró Nagyon nehéz az orosz társadalom tényleges állapotát pontosan felmérni. Oroszországban három nagy közvélemény-kutató intézet működik több kisebb mellett, de a három nagyból kettő a Kreml áldásos és közvetlen felügyelete alatt végzi munkáját. Van egy harmadik, a Levada Központ, amelyet persze, miután független, a hatalom pillanatokon belül idegen ügynökké nyilvánította. De az az érdekes, hogy a két Kreml felügyelte intézmény lényegében ugyanazt méri, mint a Levada, ami azt jelenti, hogy a háború kitörésétől kezdve hónapról hónapra megkérdezik az orosz társadalmat arról, hogy támogatja-e a „különleges katonai műveletet”. A lehetséges válaszok: határozottan támogatom, inkább támogatom, határozottan ellenzem, inkább ellenzem. A határozottan támogató és az inkább támogatók aránya még a független Levada Központ mérései szerint is rezzenéstelenül a megkérdezettek háromnegyedét teszi ki, de arra vonatkozóan semmiféle kapaszkodónk nincs, hogy ezt félelemből, cinizusból, karriervágyból, alkalmazkodásból mondják-e. Erre vonatkozóan az égadta világon semmit nem tudunk. Az Orosz Tudományos Akadémia szociológiai kutatóintézete több mint húsz évre évről évre készít egy nagy, durván száz kérdésből álló felmérést *Hogyan élsz,*

Oroszország? címmel, és annak a legutolsó mérése azzal a kérdéssel fejeződött be, hogy Oroszország újjászületését a válaszadók mely alábbi fogalmakhoz, illetve intézményekhez kapcsolják leginkább. És lehetséges válaszként 24-25 fogalmat, illetve intézményt kínál fel a kérdőív. A legtöbben a társadalmi igazságosságot választották, ami nem is meglepő egy olyan országban, ahol csaknem tizenötszörös a jövedelmi különbség a felső és az alsó decilishez tartozók között, és akkor még nem beszéltünk a még ennél is jóval nagyobb tulajdoni különbségekről. Ugyanakkor a második helyen a béke áll. Az ugyan a felmérésből nem derül ki, hogy milyen feltételek mellett fogadnák el a békét, de az igen, hogy a nagy többség békét akar. Ez az eredmény már csak azért is figyelmet érdemlő, mert a válaszlehetőségek között ott szerepelt az Orosz Birodalom, a Szovjetunió, a pravoszlávia is. De ezeket nagyon kevesen jelölték meg. Tették ezt annak ellenére, hogy a propaganda már egy ideje a sajátos orosz fejlődés szerelmese, annak dallamait dúdolja, és arról próbálja az orosz társadalmat meggyőzni, hogy a nyugati minták átvételének egyszer s mindenkorra vége van. Ami Kirill vagy általában a pravoszlávia szerepét illeti, azt látjuk, hogy Oroszország nem Lengyelország. Oroszországban a vallásosság messze nem olyan szerepet tölt be társadalomban – főleg annak városi, urbanizált részében –, mint amilyen szerepet betölt a katolicizmus Lengyelországban. Látványosnak tűnhet Kirill nem egy megnyilatkozása, de én ennek a szerepét és súlyát semmilyen kö-

rülmények között nem túloznám el. Az valóban nagy kérdés, hogyha ezt a háború valamikor és valamilyen körülmények között, amiről nem tudunk egyelőre semmi igazán megfoghatóat mondani, befejeződik, akkor – legalábbis egyelőre úgy fest – a Kreml bármit eladhat győzelemként, vagyis az az érzésem, hogy semmi nem veszélyezteti Putyin pozícióját. De ha egyszer eljön az a pillanat, hogy olyan vezetést kap Oroszország, amely úgy gondolja, hogy zsákutca az Európától való elfordulás – már csak azért is, mert a lakosság háromnegyede európai területen él, a GDP háromnegyedét Oroszország európai területén állítják elő, és mégiscsak nagyon erős az oroszok európai identitása –, akkor kitartó munkával vissza lehet vezetni az orosz társadalmat a valóságba. Az oroszok, legalábbis I. Pétertől, a 18. század elejétől Európa-identitásúak annak ellenére is, hogy van ebben a több mint háromszáz éves periódusban nem egy olyan időszak, amikor meg akarták őket győzni arról, hogy mondjanak nemet Európára. Ilyen volt a 19. század derekán I. Miklós uralma, de legfontosabb vonatkozásaiban ilyen volt maga a szovjet projekt is, ami grandiózus elzárkózási kísérlet volt a nyugatos modelltől. Tény, hogy a társadalom jelentős részét a putyini propaganda derekasan megvezette, és ebből a képzelt világból nem lesz egyszerű feladat visszavezetni a realitások közé. Hosszú időbe telik, amíg az orosz társadalom kijózanodik.

Gyarmati Sajnos a második kérdésre gyorsan, röviden tudok válaszolni. Ez a kiszabadítjuk a túsokat

és megsemmisítjük a Hamászt, két egymással összeegyeztethetetlen cél, amit az izraeli politikai vezetés nem túlságosan korrekt politikai célokból kitűzött maga elé. A Hamász terrorista szervezet, az nem úgy megy, hogy egyszer csak szabadon engedi a túszoikat. Sajnos amikor a túszejtés megtörténik, és láttuk, hogyan alakulnak az események, akkor azt is be kell árazni, hogy úgy mondjam, hogy a túszoik nagy része nem fog kiszabadulni.

Komlós És ezt hogy magyarázza meg a kormány a lakosságnak?

Gyarmati István Nehezen. Bismarcktól tudjuk, hogy a háború első áldozata az igazság.

Eörsi Mátyás Egy kiegészítést szeretnék tenni az ECR-rel kapcsolatban. Noha még a brit konzervatívok alapították 2009-ben, ez egy alapvetően atlantista csapat, amely az Európai Unió védelmét is leginkább az Egyesült Államokkal való szövetségben látja. Senki nem tartja őket szélsőjobboldalinak, Bokros Lajos is tagja volt. Mégis hajlamosak vagyunk arra, hogyha meghalljuk az ECR nevét, azt mondjuk, hogy ezek mind borzalmas emberek. Nem azok, miközben az Európai Unióról másképpen vélekednek, mint mi. Ezért egyébként Orbán számára oda sincs belépés, mert az oroszpolitikájával és nem atlanti lépéseivel sehogy sem fér be oda se. Az ID-be

(Identitás és Demokrácia) éppenséggel beférhetne, de van itt egy bökkenő, hogy nemcsak Magyarországon van Fidesz, hanem Szlovákiában és Romániában is. Ezeknek a környező országokban lévő erőpártoknak a politikája nem kis tekintetben kisebbségellenes, és nagyon szeretnek a magyarokkal ijesztgetni: ők ülnek ebben a frakcióban. Ide kéne a Fidesznek beülnie ahhoz, hogy elmondja a saját szavazóinak, milyen sikeresen politizál. Lényegében az ICR–ID-egyesülés lehetetlenségét, illetve Orbán bárhova csatlakozását szerettem volna egy kicsit még jobban megvilágítani.

P. Szűcs Mindenkinek megköszönöm az aktív részvételt. Azt hiszem, még soha nem volt ennyire konvergens az előadás a folyóiratunk címével: *Mozgó Világ*. Hadd foglaljam össze röviden az elhangzottakat. Zoli azt mondta, van rá remény, hogy az a bizonyos híres orosz intelligencia kihátrál a zsákutcából. Nagy Gábor azt mondta, az lenne a jobbik változat, ha a capitoliumi forgatókönyv nem következne be. Ez, mondhatnám, tulajdonképpen két vonat egymással szemben. Egyedül Pista mondta azt, hogy nincsen remény. Na most, ha ezt a három álláspontot kifeszítenénk, lehet, hogy stimmelne a Bermuda-háromszögre vonatkozó metafora. Köszönöm a figyelmet. (*Taps.*)